

Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om brandskydd i hotell, pensionat, vandrarhem och liknande anläggningar

**Räddningstjänst och förebyggande åtgärder
enligt lagen om skydd mot olyckor**

Statens räddningsverk meddelar föreskrifter och allmänna råd inom följande lagstiftningsområden:

- Allvarliga kemikalieolyckor
- Brandfarliga och explosiva varor
- Civilt försvar
- Ordning och säkerhet
- Räddningstjänst och förebyggande åtgärder enligt lagen om skydd mot olyckor
- Teknisk kontroll
- Transport av farligt gods

Beställningsadress
Norstedts Juridik AB
Kundservice
106 47 Stockholm

Telefon
08-690 91 90
Fax
08-690 91 91

E-post
kundservice@nj.se
Internet
www.fritzes.se

ISSN
0283-6165

Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om brandskydd i hotell, pensionat, vandrarhem och liknande anläggningar;

beslutade den 11 juni 2008.

Dessa allmänna råd och kommentarer behandlar krav på brandskydd i byggnader och anläggningar som kan ställas med stöd av lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. De riktar sig till den som äger eller driver hotell, pensionat, vandrarhem eller liknande verksamhet.

De allmänna råden omfattar byggnader med hotell, pensionat, vandrarhem eller liknande anläggning med minst nio gäster eller minst fem uthyrningsrum.

Om andra byggnader används för tillfällig övernattnings av samma omfattning (t.ex. förläggningar) kan råden följas i tillämpliga delar, särskilt de om utrymningslarm och tidig upptäckt av brand. Lägenhetsuthyrning och hotellverksamhet som är utspridd i mindre byggnader omfattas inte.

Allmänna råd har en annan juridisk status än föreskrifter. Allmänna råd är inte tvingande. Deras funktion är att förtydliga innebörden i en lag, i en förordning eller myndighetsföreskrifter och att ge generella rekommendationer om deras tillämpning.

Allmänna råd är markerade med grå bakgrund.

Statens räddningsverk

ELISABETH SÖDERBERG

Björn Albinson
(Avdelningen för olycksförebyggande verksamhet)

Bakgrund

Enligt lagen om skydd mot olyckor¹ ska ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

Enligt allmänna råd från Statens räddningsverk² är det skäligt att varje verksamhet bedriver ett systematiskt brandskyddsarbete. Systematiskt brandskyddsarbete omfattar både organisatoriska och tekniska åtgärder. I dessa allmänna råd preciseras innebörden av detta för hotell, pensionat, vandrarhem och liknande anläggningar. Bränder i sådana objekt medför stora risker, eftersom människor här sover i okända miljöer där säkerheten är beroende av hur verksamheternas ledning har organiserat sitt brandskydd.

De övergripande målen för brandskydd enligt EU:s rekommendationer *Brandsäkerhet i befintliga hotell*³ är att

- minska riskerna för att brand utbryter,
- hindra spridningen av brand och brandgaser,
- försäkra att alla gäster och personal kan evakueras på ett säkert sätt, och att
- underlätta för räddningstjänsten att ingripa.

Enligt rekommendationerna innebär ett bra brandskydd att

- det finns säkra utrymningsvägar,
- byggnadens konstruktion är tillräckligt stabil för att personer ska kunna sätta sig i säkerhet vid brand,
- brännbart material i väggar, tak och golv är begränsat,
- dekorationer och lös inredning inte ökar brandbelastningen,
- tekniska utrustningar eller apparater inte orsakar brand,
- det finns system som ger tidig upptäckt av brand och som varnar gäster,
- brandskyddet även omfattar personalutbildning,
- det finns tillämpbara instruktioner,
- anslag om utrymning finns i gästrum och personalutrymmen,
- det finns släckutrustning, och att
- all utrustning för brandskydd underhålls.

¹ Enligt 2 kap. 2 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

² Se vidare i Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer (2004:3) om systematiskt brandskyddsarbete.

³ Ministerrådets rekommendationer 1986 (86/666/EEG).

Organisatoriskt brandskydd

Brandskyddsarbetet bör vara skriftligt dokumenterat⁴.

Dokumentationen bör visa att skäligen organisatoriska och tekniska brandskyddsåtgärder är tillgodosedda och hur de fungerar tillsammans.

Hotell, pensionat, vandrarhem och liknande anläggningar är verksamheter som kan medföra risk för uppkomst av brand eller för spridning av brand. De omfattar ett stort antal personer och även sovande gäster, som befinner sig i en för dem okänd miljö.

En stor brand föregås ofta av flera samverkande fel och brister. Det är viktigt att förhindra att bränder uppstår och att kunna hindra små bränder från att växa. Ett bra brandskydd innebär att följande fungerar i händelse av brand.

1. Detektorer upptäcker branden i ett tidigt skede.
2. Utrymningslarm varnar dem som är i fara.
3. Det finns anslag om utrymningsvägar i varje gästrum.
4. Gästerna känner till anslagen om utrymningsvägar.
5. Alla som kan går ut när utrymningslarmet ljuder.
6. Personal och gäster kan ringa 112 och ingripa med hotellets brandredskap.
7. Byggnadens brand- och röksektioneringar hindrar att rök och eld blockerar utrymningsvägarna.
8. Utrymningsvägarna är fria från hinder och öppnas lätt utan nycklar eller redskap.
9. Personalen är utbildad för att kunna hjälpa gästerna.
10. Räddningstjänsten är väl informerad om hotellets brandskydd.
11. De flesta gästerna är i säkerhet när räddningstjänsten anländer.

Det är de sammanlagda åtgärderna som ger ett bra brandskydd.

Förhindra bränder

Åtgärderna bör inriktas på att förhindra att brand uppstår. Särskild hänsyn bör tas till risker med levande ljus, öppen eld, matlagning, elektriska anläggningar, rökning och till risken för anlagd brand.

Bränder kan uppstå av olika anledningar. Enligt Räddningsverkets statistik⁵ är följande brandrisker speciellt vanliga för hotell och liknande verksamheter.

⁴ Se vidare Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer (2004:3) om systematiskt brandskyddsarbete.

⁵ Enligt räddningstjänsternas insatsrapporter, som årligen sammanställs och ges ut av Statens räddningsverk.

Levande ljus är en vanlig orsak till bränder i allmänna utrymmen som barer, matsalar och restauranger. Men levande ljus förekommer även i gästrum och samlingsrum där personalen inte kan ha samma uppsikt. Genom att begränsa antalet ljus i allmänna utrymmen och gästrum kan man minska antalet tillbud.

Bränder som uppstår i kök och restauranger orsakas ofta av att man glömmer slå av *spisar* eller av att *oljan i friturekokare* blir överhettad. Tillbud sker även vid hantering av gasol. En del av dessa bränder kan undvikas genom regelbundet underhåll enligt tillverkarens anvisningar.

Räddningsverkets statistik tyder på att maskiner och installationer slits hårt och orsakar bränder. Regelbundet underhåll är ett sätt att minska brandriskerna. I hotell och pensionat ska den *elektriska anläggningen* besiktas årligen av en sakkunnig person⁶. Det ska finnas intyg från besiktningen och på att brister är avhjälpna.

Eldstadsrelaterade bränder kan uppstå vid oförsiktig eldning. Om gästerna får använda *öppen eld i kaminer eller öppna spisar* bör de ges en eldningsinstruktion.

Rökning orsakar bränder om glödande fimpar hamnar på fel plats. Råder inte rökförbud behövs regler för rökning och rutiner för tömning av askkoppar.

Bränder som uppstår utomhus kan spridas till övernattningsrum och även påverka utrymningssäkerheten. Lastbryggor och innergårdar bör därför hållas fria från anhopningar av brännbart material. Genom att låsa utrymmen där obehöriga inte ska vistas kan man förhindra *anlagd brand*.

Utbildning

Hotelllets ledning och all personal bör ha utbildning och övas regelbundet för att kunna informera gäster om brandskydd och agera rätt i händelse av brand.

Utbildningen bör anpassas till byggnaden, verksamheten och personalens uppgifter.

Ledningens och personalens agerande vid en brand kan vara avgörande för vilka konsekvenser branden får. Både ledning och personal behöver utbildning, regelbundna övningar och skriftliga instruktioner. Samtliga anställda behöver baskunskaper och en del behöver kunna mer. Brandskyddsutbildningen bör ge kunskaper om organisation, ansvar och rutiner, brandrisker, första hjälpen, förebyggande brandskydd, åtgärder vid brand och hantering av brandredskap. Att ha en känd och tydlig åtgärdskalender med larmlista i receptionen underlättar arbetet vid en brand.

⁶ Enligt lag (1966:742) om hotell och pensionatörelse

Information till gäster

I varje gästrum bör det finnas anslag som informerar om hur bränder undviks, utrymningsvägar, larmsignaler, brandredskap och hur räddningstjänsten larmas via 112. Informationen bör finnas på olika språk. Utrymningsplaner⁷ bör även vara uppsatta i arbetslokaler och allmänna utrymmen.

Om personal inte finns på plats dygnet runt bör gästerna ges brandskydds-information i samband med incheckning. Informationen bör innehålla tydliga instruktioner om lämpliga åtgärder vid en eventuell brand.

Gäster med funktionshinder bör vid incheckningen informeras om brandskyddet och om rutiner för utrymning vid brand.

Om ett larm utlöses när bemanning saknas behöver gästerna själva kunna organisera sin utrymning. De behöver därför vara informerade om vad som förväntas av dem, hur brandskyddssystemet fungerar, var man återsamlas och vilken hjälp som kommer.

Gäster med funktionshinder kan i vissa fall ha särskilt svårt att ta del av säkerhetsinformationen och uppfatta och hantera situationen om det börjar brinna eller om en byggnad ska utrymmas snabbt. Detta kan påverka säkerheten vid en utrymning. Genom muntlig information i samband med incheckningen, åtgärder vid bokningar och rutiner för stöd vid utrymning kan säkerheten ökas. Att erbjuda dessa gäster rum med särskilda säkerhetsinstallationer eller rum som har enkel utrymning ökar möjligheterna att ge alla samma säkerhet.

Tekniskt brandskydd

Byggnadens tekniska brandskydd

Det byggnadstekniska brandskyddet bör regelbundet underhållas.

Krav på byggnadstekniskt brandskydd har funnits länge och hotellen uppfördes enligt de bestämmelser som gällde när de byggdes eller renoverades. Det kan ibland vara svårt att uppfylla dagens bygglagstiftning i äldre byggnader. Brandskyddet anpassas då så att främst kraven på personsäkerhet tillgodoses.

Lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk⁸ kräver att ”byggnadsverk som uppförs eller ändras ska, under förutsättning av normalt underhåll, under en ekonomiskt rimlig livslängd uppfylla väsentliga tekniska egenskapskrav i fråga om bland annat säkerhet i händelse av brand.”

⁷ Utrymningsplan ska utföras enligt Arbetsmiljöverkets regler om arbetsplatsens utformning och enligt standard SS 2875.

⁸ Enligt 2 § lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk.

SRVFS 2008:3

Det är Boverket och dess företrädare som skapat reglerna. De ger ett grundläggande byggnadstekniskt brandskydd. Enligt lagen om skydd mot olyckor förutsätts att detta skydd inte försämras, vilket i korthet innebär följande.

- Varje hotellrum utgör egen brandcell. Dörrar från hotellrum till korridorer har viss brandklass och är självstängande.
- Brandcellsindelningen är sådan att andra verksamheter såsom bar, restaurang, relaxavdelning etc. är avskilda så att brand inte kan spridas vidare. Det kan också finnas andra brandcellsindelningar.
- Dörrar mellan korridorer och trapphus har viss brandklass och är täta. Självstängande dörrar i korridorer och mot trapphus får förses med uppställningsanordning, om de stängs automatiskt med hjälp av rökdetektor.
- Det finns minst två av varandra oberoende utrymningsvägar. Gångavståndet till en utrymningsväg får inte vara för långt. Utrymningsvägar och dörrar har en viss bredd, anpassad till antalet personer som ska kunna utrymma.
- Utrymningsvägar som står i förbindelse med varandra avskiljs så att endast en av dem kan bli rökfylld genom samma brand.
- Ytskikt och beklädnader i utrymningsvägar utförs i material som ger ett försumbart bidrag till brandspridning.
- Automatiskt brandlarm och utrymningslarm finns i vissa fall (se nedan).
- Vägledande markering⁹ finns så att utrymning inte hindras av svårigheter att orientera sig i byggnaden. Utrymningsskyltarna placeras vid utgångsdörrar till och i utrymningsvägar. Skyltarna är belysta eller utgörs av genomlysta gröna skivor med tydliga, vita symboler.
- Det finns nödbelysning i utrymningsvägarna för att underlätta en säker och effektiv utrymning även vid strömavbrott.

Säkerheten vid utrymning kan bedömas och dimensioneras så att kritiska förhållanden inte uppstår inom den tid som behövs för utrymning. Då bedöms temperatur, strålning, brandgaslagrets höjd, sikt och rökens giftighet. Om en analys visar på brister bör de rättas till och krav kan ställas på att bristerna åtgärdas. Långa utrymningsvägar kan kompenseras av t.ex. sprinkler eller andra åtgärder för att skapa ett skäligt brandskydd.

⁹ Se vidare Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning, samt svensk standard SS 2875.

Tidig detektering, alarmering och varning

För tidig upptäckt av brand bör ett automatiskt brandlarm vara installerat. Detektering bör ske med hjälp av rökdetektorer. Systemet bör omfatta gästrum och alla de delar som påverkar säkerheten och har samband med hotellverksamheten.

Hotell för minst nio gäster eller med minst fem uthyrningsrum bör vara försedda med utrymningslarm för tidig varning¹⁰. Utrymningslarmet bör kunna utlösas manuellt.

Om hotellet är i två eller flera plan eller beläget på annat plan än markplanet bör larmet även kunna utlösas automatiskt.

Larmknappar bör finnas på varje våningsplan och vara placerade på lättåtkomliga platser och i receptionen. Larmknapparna bör vara utformade så att de inte kan förväxlas med andra knappar.

Utrymningslarmet behöver inte utlösas med automatik i alla hotellets delar när receptionen är bemannad, utan kan vara försett med så kallad larmlagring. Rutiner för detta bör vara dokumenterade och kända av all personal. Larmlagring förutsätter att personalen omedelbart undersöker larmorsaken och vidtar nödvändiga åtgärder.

Finns inte personal på plats bör larmet direkt och automatiskt vidarebefordras till kommunens räddningstjänst. Även felsignaler bör hanteras och skickas till mottagare som kan vidta åtgärder.

Vid en brand i ett gästrum bör en signal utlösas och höras med minst 75 db(A) vid den sovandes huvud.

Hotell i enbart markplan bör förses med minst brandvarnare om de inte har automatiskt aktiverat utrymningslarm.

Larmanläggningar bör underhållas, besiktas och testas regelbundet.

Tiden från brandstart till en fullt utvecklad brand är ofta mycket kort, vilket gör det svårt för den som inte känner till lokalerna att hinna utrymma. Rök- och värmeutvecklingen från en brand i inredning eller byggnadsdelar kan skapa en kritisk situation redan några minuter efter det att branden startat.

Ett automatiskt brandlarm med rökdetektorer¹¹ eller en lämpligt utformad automatisk vattensprinkleranläggning uppfyller kravet på automatisk

¹⁰ Enligt Arbetsmiljöverkets bestämmelser i AFS 1997:11 om varselmärkning och varsel signaler på arbetsplatser.

¹¹ Enligt Svenska Brandskyddsföreningens skrift SBF 110, Regler för automatisk brandlarmanläggning.

utlösning av utrymningslarmet. Om en sprinkleranläggning används för aktivering av utrymningslarmet bör gästrummen kompletteras med brandvarnare för tidig detektering och varning.

Överföring av larm till räddningstjänsten förkortar tiden från det att en brand upptäcks till dess att räddningstjänsten är på plats.

Utrymning, skyltning och nödbelysning

Utrymningsvägar bör leda ända ut till det fria. Utrymningen bör inte försvåras av hinder.

Dörrar som ska hindra brand och rök i utrymningsvägar bör alltid hållas stängda eller ställas upp av rökdetektorstyrd magnet.

Dörrarna bör vara lätta att öppna.

Vägledande markeringar bör hållas väl synliga.

Nödbelysningen i utrymningsvägar bör underhållas.

Vid brand fungerar dörrarna mot utrymningsvägarna bara om de hålls stängda med dörrstängare och tryckhandtag med fallkolvar. Värmen från en brand medför ofta ett luftdrag som kan öppna oreglade dörrar. Därför fungerar inte svängdörrar som brand- och rökavskiljning.

Sprinkler kan vara ett sätt att kompensera den risk som möbler i utrymningsvägarna medför, t.ex. omfattande rökspridning och förvärrat brandförlopp. Brännbar inredning i en utrymningsväg kan även öka risken vid en anlagd brand.

Från enstaka gästrum kan i vissa fall en fast stege accepteras som en alternativ utrymningsväg. Sådana stegar bör användas från högst andra våningen och anslutas till fönster via en nödbalkong eller fönsterbrygga. Det bör finnas klara anvisningar om vilka som kan hyra dessa rum.

Lös inredning och dekorationer

Man bör vara uppmärksam på den ökade risken vid en brand, när lös inredning med brännbart material placeras i gästrum och allmänna utrymmen.

Bränder kan uppstå eller spridas till lös inredning (gardiner, draperier, mattor, stoppade möbler och sängar). Genom krav på motstånd mot olika antändningskällor kan sådan brandspridning motverkas. Kraven anpassas till byggnadens övriga brandskydd. Provmeter finns för stoppade möbler avsedda för restauranger, hotell och samlingslokaler. Motsvarande finns för

liggmöbler avsedda för hotell och andra jämförbara anläggningar¹². Antändningskällan vid dessa prov är en liten låga. Vid inköp kan fabrikat och provmetoder noteras i interna rutiner, vilket underlättar egenkontroll och myndigheternas tillsyn.

Brandredskap

Brandredskap bör finnas för att personal eller gäster snabbt ska kunna påbörja släckning. Det bör vara högst 25 meter till närmaste brandredskap och de bör finnas på varje våning.

Om anläggningen har kök bör det finnas särskilda brandredskap (fast installation, släckare eller annan anordning) för att släcka bränder på spisar, stekbord och i friturekokare.

Platsen för brandredskapen bör vara utmärkt med skyltar¹³ och underhållas regelbundet.

Brandredskap kan vara handbrandsläckare, inomhusbrandposter eller fasta släckordningar.

Tillsyn och kontroll

I lagen om skydd mot olyckor¹⁴ framgår att kommunen utför tillsyn över efterlevnaden av lagens krav på brandskydd i byggnader och andra anläggningar. Denna tillsyn omfattar allt som påverkar brandskyddet i hotell, pensionat, vandrarhem och liknande anläggningar.

Ett stöd vid tillsynen är den skriftliga redogörelse för brandskyddet som den som äger eller driver verksamheten regelbundet lämnar till kommunen¹⁵.

Vid tillsynen bedöms om skäligen brandskyddsåtgärder vidtagits.

¹² Enligt europastandarderna EN 1021-2 för stoppade möbler och EN 597-2 för liggmöbler.

¹³ Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 1997:11) om varselmärkning och varsel signaler på arbetsplatser.

¹⁴ Enligt 5 kap. 1 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁵ Se vidare Statens räddningsverks föreskrifter (SRVFS 2003:10) om skriftlig redogörelse för brandskyddet.